

ULKOMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA GRANSKNING AV UTLÄNSK LITTERATUR

Toimittaja — Redaktör: Henrik Schauman

BOHDAN B. BUDUROWYCZ: *Polish-Soviet Relations 1932—1939*. Columbia University Press, New York 1963. 229 s.

Tri Budurowycz on syntynyt Puolassa, saanut oppiarvonsa Columbia University'ssa ja hän toimii nykyään Toronton yliopiston kirjaston virkailijana. Hänen tutkimuksensa Puolan ja Neuvostoliiton välisistä suhteista »vaaran vuosina» 1932—39 nojautuu pääasiallisesti ajan arvolähteisiin, kuten virallisiin asiakirjoihin, muistelmateoksiin, tiedotuksiin jne. Puolankielen taitoisena on tri Budurowycz kyennyt syventymään myös sodanjälkeiseen, maan rajojen ulkopuolella julkaisuun puolankieliseen kirjallisuuteen. Näin ensi käden lähteestä ammennettuna tarjoaa hänen katsauksensa Puolan kohtaloihin kiintoisan lisän Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan maiden keskeisten suhteiden kartoittamisessa kansainvälisten suhteiden kentällä toisen maailmanpalon aattovuosina.

Tutkimuksessa selvitetään Puolan ja Neuvostoliiton välisiä suhteita hyökkäämättömyyssopimuksesta heinäkuussa 1932 Puolan neljenteen jakoon syyskuussa 1939. Erityisen tarkkailun kohteena on luonnollisestikin ollut Puolan tasapainottamisen politiikka Stalinin ja Hitlerin välisenä puskurivaltiona. Puolan ulkopoliittikka 1930-luvulla pyrki määrätietoisesti säilyttämään maan vapaana ja valtiollisen alueen koskemattomana idän ja lännen valtavassa puristuksessa; tästä syystä Puola varoi visusti solmimasta sellaisia sopimuksia, jotka asettaisivat toisen naapurisuurvalloista edullisempaan asemaan kuin toinen. — Puola niin sanoakseni yritti istua kahdella tuolilla samanaikaisesti. Tällainen uhkarohkea ja kansainvälisten suhdanteiden järkkyyntymiselle altis politiikka vei siihen, että Puolan valtionjohto ilmeisesti aliarvioi Kolmannen Valtakunnan taholta uhkaavan vaaran, samalla kun Puolan ja Neuvostoliiton välit viilenivät huomattavasti välittömän sodanuhan edessä. Eli kuten puolalaiset itse totesivat: »Saksaan nähden olimme vaarassa menettää vapautemme, Neuvostoliittoon nähden taas — sielumme!»

Tähänastinen Puolan ja Neuvostoliiton välisten suhteiden historian tutkimus on suurelta osaltaan ollut ennakoasenteiden sekä kannanottojen värittämää. Tri Budurowycz tarjoaa puolestaan nyt viileän ja selkeän analyysin, jonka johtopäätökset rakentuvat var-

sin objektiivisten päätelmien perustalle. Tutkimus kuuluu Columbian Universityn sarjaan »East Central European Studies». — P. A. K.

L. ETHAN ELLIS: *Frank B. Kellogg and American Foreign Relations 1925—1929*. Rutgers University Press, New Brunswick 1961. 303 s.

Vuodet 1925—1929 merkitsivät Yhdysvaltain ulkopoliittikan historiassa horjumuuden aikakautta — osallistuako aktiivisesti maailman tapahtumiin vaiko vetäytyä perinteelliseen isolatoon. Yhdysvallat joutui kuitenkin mukaan kansainväliselle näyttämölle huolimatta siitä, että useimmat amerikkalaiset presidentti Calvin Coolidge mukaanluettuina olivat kiinnostuneita pelkästään Yhdysvaltain sisäisistä asioista ja vastustivat varsin jyrkästi kaikkea puuttumista maailmanpolitiikkaan. Presidentti Coolidgen kielteisen asennoitumisen vuoksi ulkopoliittikan hoitaminen keskittyi miltei kokonaan ulkoministeri Frank B. Kelloggin käsiin.

Rutgersyliopiston historian professori L. Ethan Ellis on julkaissut varsin perusteellisen tutkimuksen Frank B. Kelloggista Yhdysvaltain ulkoministerinä ja hänen panoksestaan Yhdysvaltain ulkopoliittikan tärkeimpänä päätöksentekijänä. Teos noudattelee perinteellistä historiallista tarkastelutapaa ja on luokiteltavissa lähinnä diplomatian historian piiriin. Tutkimuksessaan prof. Ellis tutustuttaa lukijansa hyvin yksityiskohtaisesti niihin ongelmiin, jotka olivat Kelloggin ulkoministerikautena Yhdysvaltain ulkopoliittikan keskeiset pulmakysymykset kuten suhtautuminen Latinalaiseen Amerikkaan ja Kiinaan sekä aseistariisuntaan ja sotalainojen takaisinmaksuun. Luonnollisesti kirjan erään tärkeän luvun muodostaa Kellogg-Briand sopimuksen syntyminen sekä siihen liittyvien monien taustatekijöiden seikkaperäinen selvittely. Tutkimuksessaan prof. Ellis nojautuu varsin runsaaseen alkuperäisaineistoon; hänellä on ollut käytössään Kelloggin omat muistiinpanot ja yksityiset paperit sekä ulkoministeriön arkistot kyseiseltä ajanjaksolta, samoin kuin presidentti Coolidgen sekä muiden huomattavampien ulkopoliittikan päätöksentekijöiden henkilökohtaisia muistiinpanoja ja yksityisiä arkistoja. Kirjan loppuun kerä-

tyt varsin yksityiskohtaiset viitteet suovat hyvän lähtökohdan niille tutkijoille, jotka haluavat syvemmin tutustua asiaan. Teos on sujuvaa historian kirjoitusta ja sen sisältämän runsaan asiatiedon vuoksi sitä voi lämpimästi suosittelua myöskin kaikille »valtiopöppineille», jotka haluavat laajentaa tietouttaan tämän ajanjakson Yhdysvaltain ulkopolitiikasta. — M. K. E.

S. E. FINER: *The Man on Horseback. The Role of the Military in Politics.* Pall Mall Press, London 1962. 268 s.

Teoksen lähtökohdana on se tosiasia, että kokonaista kaksi kolmannesta vuoden 1955 itsenäisistä valtioista on jossakin muodossa joutunut kärsimään sotilasvallan puuttumisesta politiikkaan, ts. sotilasjohtajien pyrkimyksistä korvata vallassa oleva hallitus omalla politiikallaan ja/tai omilla miehillään. Finer tarkastelee sotilasvallan poliittisia voimia, ylivoimaista organisaatiota ja aseiden monopolia sekä sen heikkouksia, teknillistä kykenemättömyyttä hallita ja hallitsemisen moraalisen oikeutuksen puuttumista. Ongelmaa tutkiessaan tekijä jakaa maat neljään ryhmään poliittisten olojen kehittyneisyyden mukaan ja päätyy siihen, että poliittisesti kehittyneissä maissa sotilailla on vähemmän mahdollisuuksia puuttua politiikkaan kuin vähemmän kehittyneissä, joissa tilaisuudet ovat lukuisimmat ja yleisen hyväksymisen saavuttaminen on todennäköisempää. Tarkasteltuaan vallankaappausta seuraavan hallitusjärjestelmän riippuvuutta poliittisten olojen kehittyneisyydestä, tekijä erittelee viime aikojen sotilasvallankaappausten maantieteellistä taustaa. Lopuksi Finer päätyy ennustamaan Etelä-Amerikan ja Keski-Idän sotilasvallankaappausten sävyttämisen historian toistumista Afrikan ja Aasian uusissa valtioissa. Finerin rakennelmat tekee vakuuttaviksi esimerkkien suuri määrä, jonka hän niiden tueksi pystyy esittämään. Hänen teostaan onkin pidettävä varsin ansiokkaana selvityksenä niistä monimutkaisista ongelmista, joita sotilasjohdon intressien suuntautuminen politiikkaan saattaa aiheuttaa. — K. R.

JOSEPH FRANKEL: *The Making of Foreign Policy. An Analysis of Decision-Making.* Oxford University Press, London 1963. 231 s.

R. C. SNYDER & H. W. BRUCK & B. SAPIN: *Foreign Policy Decision-Making. An Approach to the Study of International Politics.* The Free Press of Glencoe, New York 1962. 274 s.

Sen jälkeen kun Snyder työtovereineen julkaisi urauurtavan tutkielmansa päätök-

senteon tutkimuksen soveltamisesta kansainvälisen politiikan alalle, on kiinnostuneina odotettu heidän luvassa ollutta täydentävää esitystään samasta aiheesta. Ehkä aiheeseen kiinnitetty runsas huomio — tekijöiden uusi »approach» sai heti osakseen tunnustusta arvokkaana, muihin tutkimustapoihin verrattuna metodisia etuja omaavana lisänä kv. politiikan tieteelliseen tutkimukseen — toisaalta ehkä myös tekijöiden osaksi tullut kritiikki aiheutti sen, että uusi laitos odotutti itseään kahdeksan vuotta. Tämän vuoksi on pettymys, että tekijät tyytyvät painattamaan alkuperäisen monisteensa sisällön muuttamattomana toimittamansa *Foreign Policy Decision-Makingin* alkuun. He myöntävät, että alan myöhempi kehitys olisi ehkä vaikuttanut huomattavastikin heidän mallinsa rakenteeseen, jos he olisivat aloittaneet tyhjästä tällä kertaa.

Laajassa kv. politiikan tutkimuksen tämänhetkistä tasoa käsittelevässä johdannossaan tekijät esittävät kolme perusnäkemystään: tarvitaan enemmän käsitteellisyttä; mallit on alistettava niiden ominaisuudet ilmaiseviin testeihin: vielä ei ole luotu pohjaa »kv. politiikan yleiselle teorialle». Päätöksentekomallinsa osaksi tulleesta keskustelusta tekijät ovat valinneet teokseen sellaista, mikä näiden periaatteiden kannalta on relevanttia. Mukaan on tullut siten Richard A. Brodyn katsaus kv. politiikan käsitteellisiin selitysyhteyksiin, jossa Snyderin rakennelmaa tarkastellaan alan muun viimeaikaisen teorianmuodostuksen taustaa vasten. Samoin sisältyy teokseen Herbert McCloskyn artikkeli kv. politiikan tutkimuksen »strategioista», joka samalla sisältää päätöksentekomallin kritiikkiä: McClosky kaipaa sen kehittämistä yksinkertaistettuun ja keskitettyyn muotoon, pitäen mallin komplisoitua rakennetta sen heikkoutena. Lisäksi on mukana Snyderin yhdessä Glenn Paigen kanssa suorittama tutkimus USA:n päätöksestä yhtyä Korean sotaan, joka samalla on hänen päätöksentekomallinsa ensimmäinen empiirinen sovellutus.

On myönnettävä, että mallin ominaisuudet tällä tavoin tulevat monipuolisesti valoteuiksi ja että lukija samalla saa alustavan käsityksen myös sen soveltamismahdollisuuksista. Koko teoksen sisältö on kuitenkin aikaisemmin muissa yhteyksissä, osaksi useita kertoja julkaistua aineistoa. Näin ollen ei voi välttyä ajatukselta, että alan kehityksen kannalta olisi ollut parempi, jos tekijöillä olisi ollut tilaisuus syventyä uudelleen aiheeseensa, ottaa huomioon oikeutetun kritiikin esilletuomat toivomukset ja julkaista uusi, »ajan tasalle» saatettu versio mallistaan.

Muutkin kirjoittajat ovat ehtineet kiinnostua aiheesta: tänä vuonna tuli julkisuu-

teen englantilaisen Joseph Frankelin päätöksentekoa koskeva teos. Sen sisällön jokseenkin tarkka esittely sisältyy tri Karl Birnbaummin selostukseen päätöksentekoanalyysistä, joka on julkaistu *Statsvetenskapliga Tidskriftin* viime numerossa. Tri Birnbaum asettaa siinä henkilökohtaisesti Frankelin kirjan Snyderin ym. edelle, koska siinä hänen mielestään onnistuneesti vältetään jälkimmäisen metodisesta monimutkaisuudesta aiheutuvat vaikeudet. On kuitenkin huomattava, että teokset liikkuvat eri tasoilla: niiden alaotsikot jo ilmaisevat tätä. *Foreign Policy Decision-Making* sisältää ennen kaikkea »approachin», se on metodikeskeinen esitys, joka on syntynyt nimenomaan kv. politiikan tieteellisen tutkimuksen kehitystarpeita ajatellen. *The Making of Foreign Policy* on jo sinänsä sovellutus, analyysi, jossa viimeaikaisista maailmanpolitiikasta poimittujen runsaiden esimerkkien avulla tarkastellaan päätöksentekoon liittyviä ilmiöitä. Teokset valaisevat amerikkalaisten ja brittien luonteenomaisten pyrkimysten eroja politiikan tutkimuksen nykyvaiheessa: edellisten pyrkienä tietoisesti korkeampaan teoreettisuuden asteeseen vaikkapa sosiaalitieteen eri alojen edustajien yhteistyöllä (Bruck on ensisijassa sosiologi), jälkimmäiset pyrkivät eräänlaiseen kompromissiin teorian ja käytännön välillä. Frankel pohtii alkulauseessaan teorian abstraktisen luonteen vaaroja — ja puolustautuu mahdollisia puutteita vastaan huomautuksella, että hän on joutunut suunnittelemaan ja kirjoittamaan kaiken yksin!

Frankelin malliin sisältyy osaksi erilaisesta terminologiasta huolimatta enimmäkseen samoja piirteitä kuin Snyderin malliin; huomattavin lisä on ns. objektiiviselle ympäristölle annettu korostettu asema. Mielenkiintoisia ovat myös hänen esityksensä ulkopoliittisen päätöksenteon rationaalisuudesta sekä päätöksenteon eri vaiheista (pre-decisional stage — choice — post-decisional stage). Useimmat esimerkit ovat hyvin valittuja ja valaitsevia. — J. H.

JOHN C. WAHLKE & HEINZ EULAU & WILLIAM BUCHANAN & LeROY C. FERGUSON: *The Legislative System. Explorations in Legislative Behavior*. John Wiley, New York 1962. XII + 517 s.

Neljä kirjoittajaa haastattelivat alkuvuonna 1957 melkein kaikkia Kalifornian, New Jersey, Ohion ja Tennesseen lainsäätäjiä tehdäkseen osavaltioiden tasolla vertailevaa politiikan tutkimusta. Eduskuntia tarkasteltiin sellaisina miltä ne näyttävät lainsäätäjien kokemina, ei siis instituutioina tai ohjesääntökokoelmina eikä myöskään yksityisten jä-



**Jokainen
tarvitsee nyt
postisäästökirjaa**

Postisäästöpankin toimipaikkojen luku on jälleen lisääntynyt. Nyt niitä on lähes 2500. Kaikissa niissä voi nostaa ja tallettaa rahaa. Käyttäkää hyväksenne postisäästökirjan tarjoamia etuja. Avatkaa itsellenne postisäästötili — tai jos Teillä jo se on, pitäkää sillä jatkuvasti rahaa.



POSTISÄÄSTÖPANKKI

sentensä käyttäytymisen summana. Analyysinsa peruskäsitteeksi tutkijat ottivat — tai kehittivät — lainsäätäjän roolin. Se yhdistääkin sopivasti institutionaalisen ja yksilökohtaisen tarkastelun. Esiteltyään mm. lainsäätäjien käsityksiä poliittisesta urasta ja 'pelin säännöistä' kirjoittajat tutkivat niitä rooli-odotuksia, jotka kohdistuvat lainsäädäntöön tarkoitukseen, edustamisen tapaan, edustettavaan alueeseen, painostusryhmiin ja puolueeseen. Tutkimustehtävän onnistuminen perustuu erityisesti avointen vastausten terävään luokittamiseen. Teoksen lopulla eduskunnat sijoitetaan mielenkiintoisesti omalle paikalleen paljon laajemmaksi käsitettyyn lainsäädäntöjärjestelmään. Tähän liitetty yritys selvittää osavaltioiden poliittisten kiistojen erityisluonnetta ei tosin oikein onnistu. Kirjoittajat eivät anna teorian nimeä kirjansa alussa olevalle käsitteistön selvitykselle, mutta tuskinpa sen veroista lainsäädäntöön empiiristä teoriaa on aikaisemmin esitetty. Muutoinkin tämä teos on merkittävä edistysaskel eduskunnan tutkimuksen alalla. — P. P.

K. C. WHEARE: *Legislatures*. Oxford University Press, London 1963. 247 s.

Englantilaisen ei odottaisi pitävän lainsäädäntötehtävää siinä määrin tärkeämpänä kuin

hallituksen valvontaa ja arvostelemista tai edustustehtävää, että hän amerikkalaiseen tapaan käyttäisi teoksen nimenäkin yllä mainittua todella kuvaavampaa, mutta samalla vaikeasti suomennettavaa käsitettä, sen sijaan, että puhuisi esim. parlamenteista tai edustuslaitoksista. Teos ei ole ikävyyttävän yksityiskohtainen alan käsikirja, vaan värikäs vertaileva yleisesitys sellaisten maiden edustuslaitoksista, joissa tällä instituutiolla vielä on asiallista merkitystä. Keskustelunomaista sävyä kuvaa esim. se, ettei tekstiin sisälly yhtään ainoata taulua tai asetelmaa. Lukuisien vertailtavina olevien maiden joukosta on yllättävän usein tehty viittauksia Pohjoismaiden oloihin, vaikkei Suomen kohdalla asiahakemistosta löydykään enempää kuin kolme hakusanaa. Oma järjestelmämme olisi varmaan tarjonnut useitakin lisäesimerkkejä omalaatuisista ratkaisuista osaongelmille. Suppeasta taskukoosta huolimatta teoksessa käsitellään monipuolisesti edustuslaitosten rakennetta ja toimintaa sekä menetelmiä, joilla lainsäätäjien toimintaan voidaan vaikuttaa, samoin kuin menetelmiä, joille edustuslaitokset puolestaan pyrkivät pitämään hallitukset toiminnassa. Teokseen kannattaa tutustua, sillä se antaa hyvän lähtökohdan ja runsaasti viitteitä yksityiskohtaiselle syventymiselle alan ongelmiin. — M. N.